

PEDAGOGINIS TĖVŲ ŠVIETIMAS KAIP SĖKMINGOS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PRIELAIDA

Prof. dr. Irena Leliūgienė

Kauno technologijos universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Edukologijos institutas
K. Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas
Telefonas (8 37) 300 130
Elektroninis paštas ei@ktu.lt

Giedrė Simanavičiūtė

Kauno technologijos universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Edukologijos institutas
K. Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas
Telefonas (8 37) 300 130
Elektroninis paštas ei@ktu.lt

*Pateikta 2009 m. gruodžio 14 d.
Parengta spausdinti 2010 m. kovo 9 d.*

Santrauka

Šiame straipsnyje analizuojama pedagoginio tėvų švietimo kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaidos šiuolaikinėje mokykloje samprata, metodai bei teisiniai aspektai.

Remiantis keturiuose skirtinguose Lietuvos regionuose atliktu empiriniu tyrimu straipsnyje pateikiamos tėvų poreikio pedagoginiam švietimuisi, jų sąveikos su mokytojais problemos. Tyrimu buvo atskleista, jog mokytojai nėra pakankamai pasirengę ir nusiteikę siekti tampresnio bendradarbiavimo su tėvais, tiriant jų poreikius pedagoginiam švietimui.

Pagrindinės sąvokos: *pedagoginis tėvų švietimas, socializacija.*

Įvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992) (38–41 str.) teigiama, kad būtent tėvai ir mokykla atsakingi už vaiko ugdymą. Europos tėvų teisių ir pareigų chartijoje (2005) taip pat rašoma, jog tėvų pareiga – skirti laiko ir asmeninio atsidavimo savo vaikams bei jų mokyklai, remti šios pastangas siekiant įgyvendinti ugdymo tikslus. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose (2002) akcentuojama, kad tik bendraudama su tėvais bendrojo lavinimo mokykla ugdo savarankų, atsakingai savo gyvenimą sugebantį kurti žmogų. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas yra vienodais reikalavimais ir žiniomis pagrįstas mokyklos ir tėvų pedagoginis poveikis vaikui, susitarimas svarbiausiais auklėjimo klausimais, siekiant išvengti vaikų įvairių socialinių problemų arba su jau atsiradusiomis efektyviai susidoroti. Visuose mokyklai skirtuose dokumentuose: Lietuvos švietimo įstatyme, (2006), Švietimo reformos gairėse (1993) ir kituose akcentuojama šeimos svarba. Europos tėvų teisių ir pareigų chartijoje (2005) teigiama, jog tėvai Europoje turi būti gerbiami kaip pirmieji jaunimo ugdytojai. Tėvų švietimą galima traktuoti kaip ugdymo įstaigos atsaką į socialinį užsakymą, kuris būtinas visuomenei, nuolat tobulinančiai save atsižvelgiant į edukacinius procesus. Tėvų švietimas garantuoja naujas visaverčio jų dalyvavimo vaikų ugdymo kaitos procesuose perspektyvas, nes kaip ugdytojams sudaro sąlygas įgyti reikiamą kvalifikaciją.

Jau daugiau kaip 10 metų Lietuvoje įgyvendinama šiuolaikine mokymosi paradigma pagrįsta švietimo reforma, paliečianti kiekvieną vaikus auginančią šeimą. Įgyvendinant tėvų švietimą mokykloje būtina pakeisti stereotipinį tėvų požiūrį į vaikų ugdymą mokykloje kaip sritį, kuri priklauso tik mokyklai, mokytojams – ugdymo profesionalams. Iš čia išplaukia, kad tėvai mažiau atsakingi už savo vaikų ugdymą, nei mokykla, o tai nėra teisinga. Taigi būtina formuoti kitokį tėvų požiūrį į pakitusį ugdymą, tėvų ir mokytojų (mokyklos) sąveiką.

V. Aramavičiūtė (2005) savo moksliniuose darbuose daug dėmesio skyrusi vaiko ugdymui akcentavo būtiną tėvų pedagoginį švietimą. A. Juodaitytė (2001) analizuoja konstruktyvų švietimą ikimokykliniame ugdyme. Ji teigia, kad tėvų švietimas, pagrįstas konstruktyvizmo filosofija, pasiekiamas per ugdymo tikrovės, kuri yra reikšminga tėvams, suvokimą. J. Dapkienės (2002) manymu, mokykla yra pagrindinė socialinė veikėja, turinti užmegzti labai reikalingus ir reikšmingus partnerystės ryšius su tėvais. J. Dapkienė ir L. Seliokienė (2004) aptaria pedagoginio tėvų švietimo būdus, bendradarbiavimo svarbą, naudą, tačiau daro išvadą, jog dabartinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas nėra efektyvus. **Tačiau tėvų pedagoginis švietimas, kaip sėkmingos vaiko socializacijos prielaida, kol kas yra nepakankami ištirta sritis. Jai turėtų skirti deramą dėmesį ir tyrėjai, ir švietimo politikai.**

Straipsnio tikslas – remiantis atliktu tyrimu atskleisti pedagoginio tėvų švietimo, kaip sėkmingos vaiko socializacijos, prielaidas mokykloje.

Uždaviniai:

1. Pagrįsti pedagoginio tėvų švietimo sampratą pedagogikos bei teisės aktų aspektu.
2. Empiriniu tyrimu atskleisti pedagoginio tėvų švietimo, kaip sėkmingos vaiko socializacijos, prielaidas mokykloje.

Siekiant nustatyti tėvų švietimo organizavimo mokykloje esamą padėtį buvo taikomi šie **tyrimo metodai:**

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Dokumentų analizė.
3. Apklausa raštu taikoma siekiant ištirti pedagoginio tėvų švietimo, kaip sėkmingos vaiko socializacijos, esamą būklę.
4. Duomenų analizės metodai. Kiekybinio tyrimo duomenys buvo apdorojami taikant statistinę aprašomąją ir koreliacinę analizę (SPSS for Windows 13.0). Kokybinio tyrimo duomenys apdorojami taikant turinio (content) analizę.

Tyrimo objektas – pedagoginis tėvų švietimas.

Pedagoginio tėvų švietimo samprata

Mokslinėje literatūroje tėvų pedagoginis švietimas tradiciškai laikomas viena šeimos ir ugdymo institucijos sąveikos formų (Seliokienė, 2004) ir dažniausiai traktuojamas kaip pedagoginis poveikis, kuriuo siekiama kelti tėvų pedagoginę kultūrą (K. Miškinis, 2003, I. Leliūgienė, 1997). Išryškėja dvi pedagoginio tėvų švietimo sampratos: viena pagrįsta informacijos, žinių perdavimu ir jų gausinimu, kita orientuota į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą. Pirmoji samprata neretai kritikuojama antrosios sampratos atstovų, kaip neveiksminga arba pavojinga.

J. Comeris ir N. Haydnesas (1991), aptardami tėvų švietimą, skiria du tipus: konstruktyvų (aktyvus, švietimas „dalyvaujant“) ir nekonstruktyvų (formalus). Konstruktyvistai pabrėžia, kad mokomo asmens žinios ir supratimas yra veikla, o ne informacija apie išorės pasaulį, nes žmogus gali suvokti bei tirti tik tai, ką yra patyręs, t. y. subjektyviają, o ne objektyviają tikrovę. Pedagogų ir tėvų interaktyvi sąveika su socialiniu ir kognityviniu pasauliu, kuriame gyvena tėvai bei jų vaikai, minėtų autorių nuomone, įmanoma būtent dėl konstruktyvaus švietimo pobūdžio. Minėti autoriai pasisako už konstruktyvų švietimą teigdami, jog tėvus reikia įtraukti į aktyvią veiklą, sudaryti praktines konstruktyvaus dalyvavimo ugdant vaikus galimybes ir sąlygas, siekiant lygiavertės partnerystės su mokyklos pedagoginiais darbuotojais.

Pedagoginis tėvų švietimas šiame straipsnyje bus traktuojamas ne tik kaip žinių teikimas, bet ir kaip konstruktyvi veikla, pagrįsta asmens aktyvumu, bendradarbiavimu, kai žinios yra konstruojamos pažįstant tam tikrus reiškinius bei aktualizuojamos veikiant. Ši pozicija pasirinkta ir siekiant atliepti šiuolaikinę mokymosi paradigmą, kuri yra pagrindas visam šiuolaikiniam ugdymui (jei remiantis šiuolaikine mokymo(si) paradigma konstruojamas vaikų bendrasis lavinimas, tai toks turėtų būti ir tėvų švietimas). Pedagoginio švietimo metodai, aptariami minėtų autorių, apibendrintai pateikiami būtent nurodant tėvus kaip mokyklos paslaugų gavėjus ir kaip partnerius (1 pav.).

Pedagoginio tėvų švietimo samprata neatsiejama nuo šį švietimą reglamentuojančių teisės aktų. Lietuvos švietimo plėtotės iki 2012 m. strateginiuose nuostatuose (2002) rašoma, kad šeima ir mokykla kuria bendrą vaiko, jaunuolio edukacinę erdvę. Siekdamas bendrų ugdymo tikslų jos ir turi padėti viena kitai, nes ugdymas yra gyvenimas o ne pasirengimas gyvenimui. Taigi siekiama, kad mokykla ir tėvai būtų partneriai, siekiantys bendro tikslo, bendradarbiaujantys. A. Bagdonas ir P. Jucevičienė (2002) teigia, kad jei tėvai bei mokykla yra tokie pat švietimo subjektai, vadinasi, tėvai mokyklos atžvilgiu turi tam tikrų pareigų ir teisių, o mokykla – tėvų atžvilgiu.

Pedagoginio tėvų švietimo metodai			
Žinių perkėlimo metodai	Tėvai – mokyklos paslaugų gavėjai	Tėvai – mokyklos paslaugų gavėjai ir partneriai	Pedagoginės kompetencijos patirties didinimas, vertybių perkainojimas, gilinimas
	<i>Paskaitos</i>	<i>Disputai</i>	
	<i>Parodos</i>	<i>Konferencijos</i>	
	<i>Susirinkimai</i>	<i>Atvirų durų dienos</i>	
	<i>Konsultacijos</i>	<i>Prevenčinės programų, projektų veiklos</i>	
	<i>Informacijos sklaidymas</i>	<i>Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose</i>	
	<i>Individualūs pokalbiai, lankymasis namuose</i>	<i>Bendradarbiavimas:</i> <i>a) organizuojant veiklas</i> <i>b) įgyvendinant veiklas</i> <i>c) ugdant vaiką</i>	

1 pav. Pedagoginio tėvų švietimo metodai (sudarė G. Simanavičiūtė, I. Leliūgienė)

Tėvų teises ir pareigas reglamentuoja Švietimo įstatymo (2006) 47 straipsnis. Svarbu pabrėžti tėvų pareigą *apginti savo vaiką nuo smurto, prievartos ir išnaudojimo*. Neiškiriama, kad nuo šių dalykų reikia apsaugoti tik šeimoje, vadinasi, ir mokykloje taip pat. Kad tėvai gebėtų šią pareigą atlikti, jie turi įgyti psichologinių, pedagoginių žinių, gerai nusimanyti apie įvairias socialines problemas, jų prevencijos arba intervencijos vykdymą bei galimybes. Taigi Švietimo įstatymas pats suponuoja pedagoginio tėvų švietimo būtinumą prielaidą.

Rengiant šį straipsnį ir analizuojant įvairius teisinius aktus išryškėjo, kad konsultacijos tėvams teikiamos tik tuomet, kai mokiniui teikiama socialinė pedagoginė pagalba. O mokiniui ši pagalba teikiama tuomet, kai jis turi vienokių arba kitokių problemų. Vadinasi, mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas yra priemonė jau egzistuojančioms problemoms šalinti, bet ne įrankis problemos atsiradimui išvengti, t. y. pedagoginiam švietimui kaip prevencijai.

Tėvai, kaip švietimo subjektai, mokyklos bendruomenės dalis, turi ir tam tikrų teisių mokyklos atžvilgiu. Švietimo įstatyme (2006) teigiama, kad tėvai turi teisę gauti informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas ir jo pasiekimus. Šią informaciją dažniausiai teikia klasės auklėtojas arba kiti mokytojai savo iniciatyva, tačiau jie nėra įpareigoti to daryti, kaip ir konsultuoti tėvus ugdymosi klausimais. Mokytojo teises ir pareigas apibrėžiančiame 47 straipsnyje neužsimenama apie pareigą šviesti, konsultuoti tėvus. Mokytojo pareiga yra „<...> nuolat informuoti tėvus (globėjus, rūpintojus) apie jų vaikų ugdymosi poreikius ir pasiekimus“.

Mokyklos ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas, jų sąveika išreiškiami taip:

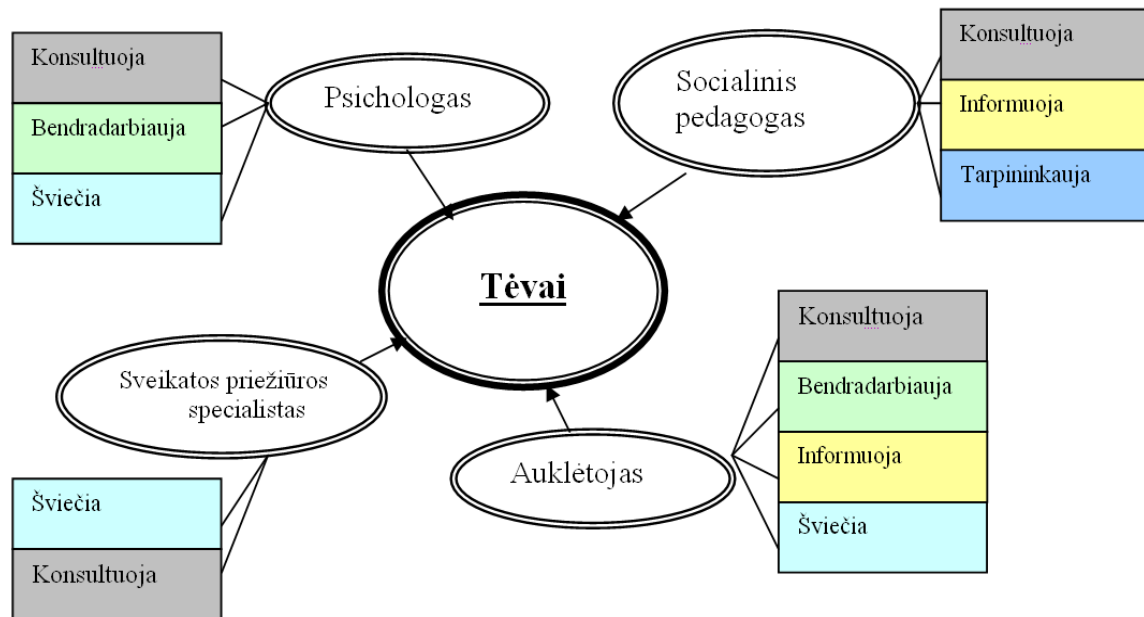
- Tėvų konsultavimas svarbiais vaiko ugdymo ir mokymo klausimais;
- Bendros mokinių, mokytojų ir tėvų išvykos, kelionės;
- Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą panaudojant jų profesinę veiklą (pamokos, seminaro arba praktinio užsiėmimo pravedimas, ekskursija į darbovietę);
- Tėvų pagalba jų vaikams mokantis.

Apibendrinant išvardytus ir išanalizuotus Lietuvos teisinius dokumentus galima schematiškai pavaizduoti tokias išryškėjančias mokyklos darbuotojų funkcijas vykdant pedagoginį tėvų švietimą (2. pav.).

Šis teorinis modelis atskleidžia, kad kai kurios auklėtojo, socialinio pedagogo, sveikatos priežiūros darbuotojo ir psichologo veiklos funkcijos tarsi persidengia, yra atkartojamos. Galima prielaida, jog minėtieji darbuotojai efektyviau ir naudingiau dirbtų kaip komanda. Tačiau komandinio darbo apraiškų, analizuojant teisinius dokumentus, nepavyko atskleisti.

2003–2012 m. valstybinėje švietimo strategijoje teigiama apie pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemos sukūrimą. Išanalizavus dokumentus galima apibendrintai teigti, kad Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose nėra pedagoginio tėvų švietimo ir konsultavimo sistemos. Ši sritis yra klasės auklėtojo, mokyklos psichologo, socialinio pedagogo, visuomenės sveikatos priežiūros specialisto viena iš neprioritetinių funkcijų, kurią jie vykdo kiekvienas atskirai, nors išanalizavus teisinius dokumentus galima teigti, kad dalis darbo su tėvais galėtų vykti integruotai.

Atlikus mokslinės literatūros dokumentų analizę išryškėjo pedagoginio tėvų švietimo pagrindinis trūkumas – būtent pedagoginio tėvų švietimo sistemos nebuvimas. Tėvai, kaip labai svarbi mokyklos bendruomenės dalis ir mokyklos partneriai ugdant vaikus, kol kas nesulaukė deramo bei būtino jiems dėmesio, kurio išraiška būtų konkretūs dokumentai būtent apie tėvų švietimą mokykloje – tikslus, būdus, periodiškumą, vykdančius šį švietimą darbuotojus arba jų komandą.

2 pav. Mokyklos darbuotojų funkcijos vykdant pedagoginį tėvų švietimą (sudarė G. Simanavičiūtė, I. Leliūgienė)

Išryškėjo šie pedagoginio tėvų švietimo aspektai:

- Siekimas bendradarbiauti su tėvais;
- Teikti informaciją aktualiais klausimais, konsultuoti;
- [traukti tėvus į mokyklos gyvenimą, veiklas.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Empiriniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinio tyrimo metodas: tėvų apklausa raštu, siekiant nustatyti optimaliai objektyvią bei visapusišką pedagoginio tėvų švietimo būklę kaip sėkmingos vaiko socializacijos mokykloje prielaidą, atsižvelgiant į tėvų vertinimą.

Kiekybiniam tyrimui atlikti buvo pasirinkta dvi N miesto vidurinės mokyklos, viena N-1 rajono pagrindinė mokykla, viena N-2 rajono vidurinė mokykla ir viena N-3 rajono pagrindinė mokykla. Tyrime dalyvavo respondentai, t. y. tėvai, turintys ir pagrindinį ar vidurinį, ir aukštesnįjį arba aukštąjį išsimokslinimą bei gyvenantys mieste, miestelyje ir kaime.

Tyrimo imtį daugiausia sudarė moterys – 91,6 proc. o vyrai tik 8,4 proc. Tai liudija apie tai, jog motinas labiau domina su vaiko ugdymu bei pedagoginiu tėvų švietimu susijusios temos, jos šiems dalykams skiria daugiau dėmesio.

54,5 proc. respondentų gyvena mieste, 26,4 proc. – miestelyje, 19,1 proc. – kaime. Daugiausiai respondentų yra įgijusių aukštąjį išsimokslinimą, t. y. 48,8 proc., aukštesnįjį išsimokslinimą įgiję 27,1 proc., vidurinį – 22,4 proc. Pagrindinį išsimokslinimą turėjo tik 1,7 proc.

Respondentų amžiaus vidurkis – 41 m. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Tyrimą vykdyti buvo gauti mokyklų direktorių leidimai.

Tyrimo populiacija – 5–12 klasėse besimokančių mokinių tėvai, kadangi buvo siekiama ištirti būtent pagrindinėse bei vidurinėse mokyklose besimokančių vaikų tėvų pedagoginį švietimą, kaip sėkmingos vaiko socializacijos prielaidą. Manoma, jog būtent tėvų atsakymai turėtų būti objektyvūs ir padėtų nustatyti realią pedagoginio tėvų švietimo būklę. Tyrime galėjo dalyvauti ir tėvai, ir mamos.

Buvo išdalinta 500 klausimynų, iš kurių 299 sugrąžinti užpildyti bei 12 neužpildytų. Respondentų skaičius buvo nustatytas iš anksto siekiant tyrimo patikimumo ir numanant, jog nemažos dalies klausimynų tėvai gali negrąžinti.

Tyrimas buvo vykdomas 2008–2009 m. nuo kovo iki balandžio mėnesio.

Tyrimo metu gauti kiekybiniai duomenys apdoroti statistine programa SPSS siekiant atlikti statistinę duomenų analizę.

Rezultatų aptarimas

Tėvų supratimas apie pedagoginį tėvų švietimą. Didžioji dalis tėvų mano, jog pedagoginis tėvų švietimas pasireiškia įvairiais būdais: klasės auklėtojo rekomendacijos pažiūrėti tam tikras TV laidas, patarimai skaityti tam tikras knygas, žurnalus, laikraščius. Taip mano 82,0 proc. respondentų. Daugiau nei pusė respondentų nurodė, jog pedagoginis tėvų švietimas – dalijimasis patirtimi su kitais tėvais, mokytojais (57,9 proc.), tėvų susirinkimai (53,2 proc.), paskaitos tėvams aktualiais ugdymo klausimais (51,2 proc.).

Tik nedidelė dalis tėvų (17,7 proc.) pedagoginiu tėvų švietimu laiko auklėtojo, socialinio pedagogo, psichologo arba kitų specialistų konsultacijas, trečdalis apklaustųjų mano, jog pedagoginis tėvų švietimas tai – diskusijos su kitais tėvais, klasės auklėtoju apie vaiko ugdymo problemas, auklėjimo metodus, vaiko psichologiją ir t. t. (24,4 proc.). 28,8 proc. apklaustųjų tėvų atsakė, jog pedagoginio švietimo būdais laiko tėvų įtraukimą į aktyvią veiklą (renginių organizavimą, projektų rengimą).

Tik 21,7 proc. tėvų mano, jog pedagoginis tėvų švietimas – tai tik mokyklos dokumentuose aprašyta veikla, kuri iš tikrųjų nevyksta.

Apibendrinant, galima išvada, jog tėvai pedagoginiu tėvų švietimu laiko tradicinį švietimą atstovaujančias formas – susirinkimus, rekomendacijas, konsultacijas, dalijimąsi patirtimi.

Tėvų pedagoginė savišvieta. Tėvai apskritai nėra itin linkę savarankiškai šviesti vaiko ugdymo klausimais. Tai rodo, jog dažniausiai minėtą atsakymo variantą pasirinko 36,8 proc. visų tyrime dalyvavusių respondentų ir visi atsakymų variantai kaip galimi savišvietos šaltiniai nurodyti tik trečdaliai respondentų. Taigi tėvai savišvietai neskiria daug dėmesio. Dažniausiai respondentų savišvietos šaltiniai yra šie: tarimasis su kitais tėvais (36,8 proc.), specialios pedagoginės ir psichologinės literatūros skaitymas (36 proc.), TV laidų apie vaiko ugdymą žiūrėjimas (30,4 proc.). Kiek mažiau tėvų (27,1 proc.) nurodė, jog dalyvauja vaiko ugdymo klausimais diskusijose internete bei skaito kitų pasisakymus, 23,4 proc. tėvų klausia mokytojų patarimų.

Tėvai, atsiradus vaikų formalaus ugdymo ir auklėjimo problemoms, *kartais* konsultuojasi su šeimos draugais, giminėmis (67,2 proc.), su kitais tėvais (57,2 proc.), su klasės auklėtoju (46,8 proc.). Daugiau nei pusė respondentų nurodė, jog *niekada* nesikonsultuoja su mokyklos administracija (59,8 proc.), su socialiniu pedagogu (61,2 proc.), mokyklos psichologu (65,2 proc.), mokyklos sveikatos priežiūros darbuotoja (70,9 proc.), vaikų teisių apsaugos darbuotojais (72,2 proc.), su kunigu (72,9 proc.).

Tėvų informavimo mokykloje įvairovė. Respondentai teigė, jog daugiausiai informacijos jie gauna apie vaikų vystymosi ir elgesio ypatumus (95,0 proc.) bei vaikų, paauglių psichologiją (41,5 proc.) ir šią informaciją jiems suteikia klasės auklėtojas. Klasės auklėtojas tik kur kas mažesnei daliai respondentų suteikia informacijos ir kitomis temomis: apie pasipriešinimo smurtui, patyčioms galimybę ir būdus (47,8 proc.), žalingų įpročių pavojus ir vaiko apsaugojimą nuo jų poveikio (38,1 proc.), vaikų mokymąsi (32,8 proc.), jų pilietinį ugdymą (23,7 proc.), galimus neigiamos įtakos šaltinius vaikui (23,5 proc.), sveiką gyvenseną (18,7 proc.), lytinį auklėjimą (12,7 proc.), vaikų laisvalaikio galimybes (12,4 proc.). Kiek daugiau už klasės auklėtoją mokyklos sveikatos priežiūros darbuotojas suteikia informacijos apie vaikų laisvalaikio praleidimo galimybes (15,7 proc.), apie vaikų lytinį auklėjimą (19,1 proc.).

Mokinių tėvai nurodė, jog informacijos nurodytomis temomis jiems labai mažai suteikia socialinis pedagogas (0,0 – 8,7 proc.), mokyklos psichologas – (0,0 – 13,4 proc.), sveikatos priežiūros darbuotojas (0,0 – 19,1 proc.) ir mokyklos administracija (0,0 – 10,7 proc.).

Didesnė dalis visų respondentų teigė, jog jiems informacijos niekas nesuteikia šiomis temomis: apie vaikų mokymąsi (55,5 proc.), jų laisvalaikio praleidimo galimybes (66,6 proc.), vaikų lytinį auklėjimą (62,9 proc.), sveiką gyvenseną (56,9 proc.), žalingų įpročių pavojus ir vaiko apsaugojimą nuo jų poveikio (48,5 proc.), vaikų pilietinį ugdymą (51,2 proc.), galimus neigiamos įtakos šaltinius vaikui (62,5 proc.), pasipriešinimo smurtui, patyčioms galimybes bei būdus (52,2 proc.).

Klasės auklėtojas – tėvų savišvietos skatintojas. Nors su prieš tai pateiktu teiginiu, kad klasės auklėtojas „skatina šeimos savišvietą bei nurodo galimus savišvietos šaltinius“, sutiko net 82,6 proc. respondentų, tačiau daugiau nei pusė visų apklaustųjų respondentų sutiko tik su dviem teiginiais: klasės auklėtojas – kaip tėvų savišvietos skatintojas „organizuoja ir kviečia dalyvauti tėvus įvairiose projektuose veiklose“ (67,9 proc.), „pataria, kur ieškoti papildomos informacijos“ (50,2 proc.). Su visais likusiais teiginiais didesnė dalis respondentų nesutiko.

Tyrimu siekta atskleisti tėvų pedagogines švietimo temas, kurios mokykloje aptarimos ir kurių pageidautų tėvai. Respondentų atsakymai į šį klausimą pasiskirstė taip (žr. 1 lentelę).

Atlikus koreliacinę analizę nustatyta, kad dauguma temų, kurios aptarimos, koreliuoja tarpusavyje. Jei kalbama apie vaikų tarpusavio santykius, tai ir apie žalingą socialinės aplinkos poveikį (rho 0,554), apie vaiko gebėjimus pasipriešinti patyčioms, smurtui, (rho 0,616). Jei aptariamas žalingas socialinės aplinkos poveikis, tai aptariama ir vaikų apsaugojimas nuo žalingų įpročių (rho 0,638), lytinis

auklėjimas (rho 0,600), vaikų vertybių, atsakingumo ugdymas (rho 0,579), mokymosi motyvacija (rho 0,603), sveika gyvensena (rho 0,839), vaikų pagarbos kitiems ugdymas (rho 0,650), vaiko gebėjimas pasipriešinti patyčioms, smurtui (rho 0,568).

1 lentelė. **Pedagoginio tėvų švietimo temos mokykloje**

Teiginys	Aptariama	Kalbama, bet per retai	Niekada nekalbėta ir tėvų nedomina	Tokia tema nekalbėta, bet tėvai pageidautų
	%	%	%	%
Vaikų tarpusavio santykiai	63,9	21,7	0,7	13,7
Žalingas socialinės aplinkos poveikis (netinkami draugai, televizijos, interneto žala)	41,5	24,1	20,4	14,0
Vaikų apsaugojimas nuo žalingų įpročių (rūkymo, alkoholio vartojimo)	63,2	14,4	4,7	17,7
Mokytojų ir vaikų tarpusavio santykiai	39,5	26,1	23,1	11,4
Vaikų ir tėvų tarpusavio santykiai	24,4	21,1	27,4	27,1
Lytinis auklėjimas	65,9	23,7	1,0	9,4
Vaikų vertybių, atsakingumo ugdymas	66,9	13,7	12,0	7,4
Mokymosi motyvacija	33,8	32,4	17,1	16,7
Sveika gyvensena (mityba, fizinis aktyvumas)	49,5	22,7	1,3	26,4
Vaikų pagarbos kitiems ugdymas	51,5	16,1	5,4	27,1
Vaiko gebėjimas pasipriešinti patyčioms, smurtui	67,9	6,0	4,0	22,1
Vaiko/paauglio psichologijos ypatumai	82,6	5,7	1,7	10,0
Vaiko aktyvumo, iniciatyvumo skatinimas	16,7	18,3	65,0	0,0

Tėvų nuomonė apie pedagoginį tėvų švietimą. Atsižvelgiant į atsakymų pasiskirstymą galima teigti, jog didžiąją dalį tėvų visiškai tenkina pedagoginis švietimas ir bendradarbiavimas su mokykla (73,1 proc.). 15,0 proc. respondentų teigia, kad tenkina iš dalies, tačiau norėtų įvairesnės veiklos, tėvų švietimo, konsultavimo įvairesnėmis temomis. 9,6 proc. respondentų nurodė, jog dabartinė pedagoginio švietimo situacija jų netenkina dėl laiko stokos, 2,3 proc. – nuomone, jų taip pat netenkina pedagoginis švietimas ir bendradarbiavimas su mokykla, nes jis nevyksta dėl klasės auklėtojo, kitų mokyklos darbuotojų nenoro bendradarbiauti su tėvais. Nei vienas respondentas (0,0 proc.) nenurodė, jog pedagoginis švietimas ir bendradarbiavimas su mokykla yra nereikalingas.

Sėkmingai tėvams ir mokyklai bendrauti bei bendradarbiauti labiausiai kenkia formalūs, nenaujingi susirinkimai, nes juose teaptariami vaiko mokymosi rezultatai ir drausmė. Taip nurodė net 87,6 proc. respondentų. Taip pat beveik pusė respondentų (45,5 proc.) teigia, jog jiems ir mokyklai sėkmingai bendrauti bei bendradarbiauti kliudo tai, kad klasės auklėtojas menkai tesidomi tėvų lūkesčiais. Kitas nesėkmingo bendravimo ir bendradarbiavimo priežastis nurodė tik maža dalis respondentų, taigi jos nėra dažnos.

Tėvų manymu, pedagoginis tėvų švietimas, bendradarbiavimas su mokykla daugeliu atvejų lemia problemų, susijusių su vaiko ugdymu, sėkmingą socializaciją. Taip mano 70,7 proc. visų respondentų. 21,1 proc. mano, jog sėkmingas problemų sprendimas užtikrinamas iš dalies, kartais. 8,2 proc. respondentų mano, jog pedagoginis tėvų švietimas, bendradarbiavimas su mokykla neužtikrina problemų, susijusių su vaiko ugdymu, sėkmingą socializaciją.

Pedagoginio tėvų švietimo nauda. Respondentų atsakymai liudija, jog pedagoginis tėvų švietimas naudingas visose nurodytose srityse. Tačiau daugiausiai buvo nurodyta, jog pedagoginis tėvų švietimas naudingas dėl to, kad tėvai įgyja naujos reikalingos patirties, tobulėja ne tik kaip vaiko mama (tėvas), bet ir kaip asmenybė (70,2 proc.), nemaža dalis tėvų nurodė, jog labiau supranta mokytojų, klasės auklėtojų problemas mokant, auklėjant vaikus (43,1 proc.), apie trečdalis respondentų mano, jog įsitraukę(ę) į aktyvią veiklą mokykloje, bendradarbiavimą su mokytojais, realizuoja savo gebėjimus (38,1 proc.), pedagoginio tėvų švietimo dėka ėmė daugiau skirti dėmesio vaiko ugdymui, mokymuisi (37,1 proc.). Mažiausia respondentų nurodė, jog bendradarbiavimas su mokykla ir pedagoginis tėvų švietimas padeda geriau suprasti šiuolaikines jaunimo problemas (11,0 proc.).

Iš respondentų atsakymų matyti, jog pedagoginis tėvų švietimas nelabai tepadeda išspręsti įvairias vaikų ugdymo problemas. Atsakymai į šį klausimą prieštarauja teiginiui, jog pedagoginis tėvų švietimas, bendradarbiavimas su mokykla užtikrina problemų, susijusių su vaiko ugdymu, sėkmingą sprendimą. Su kuo sutiko 70,7 proc. respondentų. Sąlyginai daugiausia respondentų nurodė, jog bendradarbiavimas su mokykla, pedagoginis švietimas padėjo išspręsti vaiko mokymosi motyvacijos problemas (36,1 proc.) bei vaiko mokymosi nesėkmių problemas (18,0 proc.). Tik labai maža dalis respondentų nurodė, kad pedagoginis tėvų švietimas ir bendradarbiavimas su mokykla padėjo išspręsti

tokias kitas problemas: *vaiko adaptacijos naujoje klasėje*, mokykloje (13,0 proc.), mokinių tarpusavio bendravimo (11,0 proc.), bendravimo su savo vaiku (vaisiais) (11,0 proc.), vaiko nesaugumo mokykloje dėl smurto, patyčių (10,0 proc.), vaiko nenaudingo laisvalaikio leidimo (8,0 proc.), mokytojų ir mokinių bendravimo (4,0 proc.), nesugebėjimo apsaugoti vaiką nuo žalingų įpročių (3,0 proc.), netinkamos vaiko pasaulėžiūros, vertybių (3,0 proc.).

Išvados

1. Pedagoginis tėvų švietimas tai – suaugusiųjų mąstymą veikiantis reiškinys, aktyvi, kryptinga edukacinė veikla, siejama ir su jų sąmonėjimu, tinkamu savo, kaip ugdytojo, vaidmens suvokimu, gebėjimu konstruktyviai mąstyti, elgtis, konkrečių kompetencijų įgijimu. Šio švietimo tikslas yra sėkminga vaiko socializacija, pasiekiami gerinant tėvų švietimo kokybę bei partnerystę su jais. Ugdymo kokybė pasiekama nuolat puoselėjant tėvų pedagoginės kultūros lygį (padedant įgyti reikalingų kompetencijų), kintant tėvų požiūriui, teikiant jiems žinių, konsultacijų, įtraukiant juos į konstruktyvią veiklą.

Galimos dvi pedagoginio tėvų švietimo būdų kryptys: orientuotos tik į žinių turėjimą, gausinimą, kai tėvai yra mokyklos paslaugų gavėjai, bei būdai, orientuoti ne tik į žinių, bet taip pat į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių peržiūrėjimą, kompetencijų formavimąsi, gilinimą, kai tėvai yra mokyklos paslaugų teikėjai ir gavėjai.

Paanalizavus teisinius dokumentus galima teigti, kad bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje nėra pedagoginio tėvų švietimo ir konsultavimo sistemos.

2. Ištyrus pedagoginio tėvų švietimo, kaip sėkmingos vaiko socializacijos prielaidos, būklę atskleista, kad:

- tėvai, nors ir laikydami save pagrindiniais vaiko ugdytojais, menkai tobulinasi, t. y. menkai savarankiškai šviečiasi, domisi vaiko ugdymo klausimais, beveik nebendruoja ir nesikonsultuoja su mokyklos darbuotojais, išskyrus klasės auklėtoją, savo iniciatyva lankosi mokykloje tik nedaugelis, nors teigia, kad būtina bendrauti bei bendradarbiauti su mokykla;
- pedagoginis švietimas, tėvų daugiausiai suprantamas kaip reikalingų žinių suteikimas, tenkina daugumos tėvų poreikius, pakankamai aptariamos įvairios aktualios temos, klasės auklėtojo pedagoginio darbo su tėvais kryptys. Išryškėjo, jog informacijos tam tikromis temomis iš mokyklos darbuotojų gaunama mažai, klasės auklėtojo veikla, siekiant savarankiško tėvų švietimosi, neįvairi bei nepakankama, bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais nesistemiškas, o patys tėvai nėra aktyvūs mokyklos bendruomenės nariai bei dažniausiai savo iniciatyva dalyvauja tik bendrose ekskursijose arba aptariant vaiko mokymąsi. Tyrimu atskleista, jog egzistuoja kelios tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo problemos: nenaudingi ir neįdomūs tėvų susirinkimai, klasės auklėtojo abejingumas tėvų lūkesčiams, susijusiems su vaikų ugdymu;
- tėvai mano, jog pedagoginis švietimas užtikrina problemų, susijusių su vaiko ugdymu, sėkmingą sprendimą. Dažniausiai jis padeda išspręsti su vaikų mokymusi, socializacija susijusias problemas. Patiems tėvams pedagoginis švietimas naudingas dėl naujos patirties įgijimo, asmeninio tobulėjimo, geresnio klasės auklėtojo, mokytojų pedagoginio darbo supratimo.

Literatūra

1. Aramavičiūtė, V. *Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2005.
2. Bagdonas, A.; Jucevičienė, P. Švietimo subjektų interesai, jų laukai bei jiems įtaką darantys veiksniai. *Socialiniai mokslai*. 2002, 1 (33): 54–61.
3. Comer, J. P. & Haydnes, N. M. Parent involvement in schools: An ecological approach. *The Elementary School Journal*. 1991, 91: 271–278.
4. Dapkienė, S. *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: UAB „Litera“, 2002.
5. Europos tėvų teisių ir pareigų chartija [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2010-11-19]. <http://www.tevuforumas.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=66>.
6. Gordon, I. Parent education and parent involvement: Retrospect and prospect. *Childhood Education*. 1977, 54 (2): 71–77.
7. Jucevičienė, P.; Lipinskienė, D. Edukacinė, studentą įgalinanti studijuoti, sistema mokymosi paradigmos kontekste. *Socialiniai mokslai: Edukologija*. 2001, 2 (28): 55–59.
8. Juozaitytė, A. *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas, 2002.
9. Juozaitytė, A. Tėvų, kaip suaugusių, konstruktyvaus švietimo paradigmos raiška ikimokyklinio ugdymo kaite. *Pedagogika*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. 2003, 63: 73–79.
10. Leliūgienė, I. *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija, 1997.

11. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2006-06-08]. <www.pedagogika.lt/bps.htm+%E2%80%9ELietuvos+bendrojo+lavinimo+mokyklos+bendrosios+programos&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=1>.
12. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2010-01-01] <http://www.smm.lt/kiti/sv_istatymas.doc>.
13. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*, 1992.
14. Miškinis, K. *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas: Aušra, 2003.
15. Seliokienė, L. *Šeimos pedagogika*. Marijampolė: Marijampolės kolegijos leidybos centras, 2004.
16. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatai [interaktyvus]. 2003 [žiūrėta 2010-01-01]. <www.smm.lt/kiti/strategija/2003_12.doc>.

PEDAGOGICAL EDUCATION OF PARENTS AS A PRECONDITION FOR THE SUCCESSFUL SOCIALIZATION OF CHILDREN

Prof. Dr. Irena Leliūgienė

Kaunas University of Technology

Giedrė Simanavičiūtė

Kaunas University of Technology

Summary

To solve a complicated youth and children situation, which includes the usage of alcohol and addiction causing substances (drugs), physical and psychological violence, delinquency, deteriorating health, school skipping, poor opportunity for after-school activities and other matters that develop from these problems, several strategies are created and responsible institutions are assigned. Schools are one of the most frequently mentioned. However, a school itself cannot solve all social problems—schools and parents must raise children together. An agreement on the most important points of education and a pedagogical effect on a child based on equal standards and knowledge of parents and schools is necessary. But not all parents are perfect educators, thus, it is necessary to help parents understand their responsibilities and significance as main educators and enable them to fulfil their duties with the help of some pedagogical services. Thus, the problem of pedagogical parent education as a presumption of successful child socialization is urgent. Therefore, the aim of the present paper was to reveal pedagogical parent education as a presumption of successful child socialization at the present situation. For that purpose, the conception of pedagogical parent education was grounded theoretically. Also, documents regulating education were analyzed in order to reveal the conception of pedagogical parent education and to establish the distribution of the functions of pedagogical work with parents among the school workers. Furthermore, the authors discussed the socialization process accentuating its components as presumptions of pedagogical parent education, i.e. the effect of family (parents) on a child's socialization processes. Negative child and youth socialization aspects were reviewed and possible solutions to the existing problems were suggested.

A quantitative analysis revealed the present situation of the pedagogical parent education and the problems parents must deal with while educating children. What is more, the quantitative analysis revealed the educational aspects of school's communication and collaboration with parents, parents' responsibilities for the upbringing of a child, the purposes, topics and means of pedagogical parent education, the regularity of work with parents, the workers implementing pedagogical parent education, and the benefit of and the need for pedagogical parent education. A quantitative analysis revealed the means of the work with parents as well as its frequency and goals.

Keywords: pedagogical parent education, socialization.